

**CURRENT PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF HEALTH PROTECTING
TECHNOLOGIES IN EDUCATIONAL SPACE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ**

Оксана Мондич

доцент, кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: mondich.ov@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1561-326X
Ізмаїльський державний гуманітарний
університет, Україна

Oksana Mondich

PhD of Pedagogical Sciences,
Associate Professor
E-mail: mondich.ov@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1561-326X
Izmail State University of Humanities,
Ukraine

ABSTRACT

This article examines the mechanisms of health-preserving school activities through the prism of various components of educational activities. The functional responsibilities of the school to preserve and strengthen the health of students are defined by legislative and regulatory acts. Physiological needs and age characteristics of students are reflected in sanitary and hygienic standards. Problems of physical, mental and moral health are solved by pedagogical means, content of educational programs, educational technologies, interpersonal relations and professional competences of the teacher. The relevance of the topic is indicated by the priorities of modern education in promoting a healthy lifestyle of children and adolescents, in creating conditions for the activation of the child's subjective position regarding the formation of a culture of health, the need for physical education and sports, the readiness to maintain health in an optimal state, in able to develop an individual health and personal safety program. The purpose of the study was to find out the health-preserving component of educational activities of educational institutions; problems focused on the health and education of schoolchildren; get acquainted with health-saving pedagogical technologies; to offer a diagnosis of functional states during the implementation of the «Healthy School» project in the educational practice of IDSU students, and to provide practical training for the creation of new forms, methods and technologies of educating students in a healthy lifestyle and studying the content of the professional training of teachers of educational institutions, mechanisms and factors that affect its effectiveness. Health-preserving technologies are a system of measures that includes the relationship and interaction of all factors of the educational environment, aimed at preserving the health of the child at all stages of his education and development. The concept of «health-preserving» refers to the qualitative characteristics of any pedagogical technology, which would show to what extent the implementation of this technology solves the task of preserving the health of the main subjects of the educational process – children and their parents, teachers. Health-saving technologies can be considered as a safety certificate for health and as a set of those principles, techniques, methods of pedagogical work that supplement traditional pedagogical technologies with health-saving tasks. The function of the school to preserve and strengthen the health of students can be considered through the following mechanisms: exclusion of the educational load, pedagogical evaluation, the content of educational subjects, physical culture, sports, changing the position of the school medical worker. The health-preserving component of the school's educational activities is developed on the basis of increasing the professional competence of teachers in creating a health-preserving atmosphere in class, active learning activities during classes, and the successful

dynamics of learning the program by each student. The teacher's task is to make the transition from stressful forms of learning to health-preserving ones. A system of pedagogical factors was recommended and developed for school teachers, which allow avoiding overload, fatigue, and increased anxiety. We introduced the «Healthy School» project, which was carried out during training by students of the 2nd year of the specialty 014.05 Secondary Education (Biology and Human Health) of the Izmil State Humanitarian University. As part of the project, a program for diagnosing the functional states of the child's body has been developed, which is carried out with the help of a school medical worker, parents, and students. Students had to assess, first of all, the child's physical development (the state of morphological and functional properties and qualities that underlie the determination of age characteristics, physical strength and endurance of the body). Indicators used to assess a child's physical development in different periods of development are: body weight, body length (lying, standing, sitting); chest circumference, head circumference. Indicators of physical development can be obtained using anthropometric measurements. Physical development can be assessed using the following methods: anthropometric indices; anthropometric standards; anthropometric profile; correlation and regression coefficients. As part of the pilot project, monitoring of health-preserving activities of students was carried out. The formation of a high level of physical, social, and mental satisfaction of the student is a key criterion for the quality of school education. Student's health is a quality criterion of modern education. The main methods of pedagogical practice of health care are the methods of identifying, analyzing and forming in students a personal attitude to health problems, a sense of responsibility for choosing a healthy lifestyle – this is the culture of the teacher, the norm of ethics, civic duty and a high level of professional competence. The conducted research opens up a perspective for a deeper development of the creative activity of specialists regarding the creation of new forms, methods and technologies of educating the healthy lifestyle of student youth and studying the content of professional training of teachers of educational institutions, mechanisms and factors affecting its effectiveness.

Key words: *healthy lifestyle, pedagogical risk factors, curricular and extracurricular activities, value of health, diagnosis of functional states.*

Актуальність теми. У сучасному суспільстві життя й здоров'я людини визначаються як найвищі людські цінності. Ученими визнана роль освіти заради здоров'я і виявлена позитивна кореляція пріоритетів державної освітньої політики заради здоров'я з перевагами у цій сфері, визначеними в стратегічних документах, а саме: Джакартській Декларації «Зміцнення здоров'я в ХХІ столітті»; Програмі Європейського регіонального бюро ВООЗ «Здоров'я-ХХІ»; Європейській стратегії «Здоров'я і розвиток дітей і підлітків»; Глобальній стратегії з харчування, фізичної активності та здоров'я; Глобальних рекомендаціях з фізичної активності для здоров'я (World Health Organization. Jakarta Declaration on Leading Health Promotion into the 21st Century, 2009), (Global strategy for health for all by the year 2000. Geneva, World Health Organization, 1981). Пріоритети сучасної освіти полягають у сприянні здоровому способу життя дітей та підлітків, у створенні умов для активізації суб'єктної позиції дитини щодо формування культури здоров'я, потреби в заняттях фізичною культурою і спортом, готовність підтримувати здоров'я в оптимальному стані, в умінні виробляти індивідуальну програму охорони здоров'я і особистої безпеки. Здоровий спосіб життя є сьогодні не лише імперативом демократизації українського соціуму, а й цінністю, яка набуває особистісний сенс для кожної людини, формується протягом усього життя і проявляється в базових сферах життєдіяльності: соціальної, сімейної, професійної, трудової.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що питанням впровадження здоров'язбережувальних технологій в професійній діяльності фахівців

різних напрямків зосереджено увагу багатьох вчених та зокрема педагогів-практиків Т. Амельцева, Т. Басюк, О. Безпалько, Ю. Бойчука, Т. Журавель, Н. Зімівець, Т. Лях, В. Молочного, С. Омельченко, Г. Радчук, А. Сущенко, Л. Сущенко, О. Тиунова, С. Харченко та ін. Однак, проблема вимагає постійного поглибленого вивчення, особливо в аспектах поєднання актуальної теорії і її впровадження в практичну роботу.

Аналіз наукових праць щодо виховання здорового способу життя свідчить про відсутність однозначного підходу до проблеми. Різні напрями виховної роботи в школі з формування здорового способу життя розробляли Г. Власюк, О. Дубогай, В. Кузь, та ін.; психологічні особливості виховання особистості розглядали І. Бех, Н. Максимова, І. Нікітіна, І. Романішин; питанням формування ціннісних орієнтацій молоді приділяли увагу С. Лапасенко, О. Турянська, К. Шамлян та ін.

Метою нашого дослідження було з'ясувати здоров'язберігаючий компонент освітньої діяльності закладів освіти; проблеми, сконцентровані на здоров'явитратній освіті школярів; ознайомитися з здоров'язбережувальними педагогічними технологіями; запропонувати діагностику функціональних станів під час виконання проекту «Здорова школа» на навчальній практиці студентів ІДГУ, та надати практичні напрацювання для створення нових форм, методів та технологій виховання здорового способу життя учнівської молоді та вивчення змісту професійної підготовки педагогів навчальних закладів освіти, механізмів і чинників, що впливають на його ефективність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Всесвітня організація охорони здоров'я в документі «Інвестуючи в майбутнє дітей. Європейська стратегія охорони здоров'я дітей і підлітків, 2020-2025 рр.» визначила наступні положення про те, що діти повинні:

- відвідувати дошкільні та шкільні установи і отримувати належну освіту;
- мати регулярний доступ до занять, спрямованих на вияв фізичної активності;
- мати доступ до відповідних їх статі та віку інформацію та підтримку з питань здоров'я;
- не наражатися на небезпечний вплив тютюну, алкоголю та інших токсичних речовин;
- мати доступ до здорового та безпечного навколишнього середовища в місцевих громадах, будинки, в дошкільних установах і школах;
- розвивати впевненість і навички для того, щоб робити обумовлений вибір, приймати усвідомлені рішення і розвивати позитивні взаємини;
- мати можливості для участі в прийнятті рішень, що стосуються їх власного здоров'я і благополуччя;
- входить в доросле життя, маючи необхідні компетентності з тим, щоб вносити позитивний внесок і жити продуктивним, здоровим і щасливим життям.

У документі визначаються завдання школи щодо створення умов для формування активної усвідомленої позиції учнів в особистісному виборі здорового способу життя. А здоровий спосіб життя стає сьогодні цінністю, яка має особистісний сенс, і активність школярів в контексті присвоєння цінностей визначається мотивами самопізнання і саморегуляції (Освіта: соціальні аспекти в контексті економічного розвитку України, 2014).

Останні роки загострюються проблеми, сконцентровані на здоров'явитратній освіті школярів. Багаторічні дослідження Інституту охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України показали, що від 75% до 90% дітей мають відхилення фізичного й психічного здоров'я; 30-35% дітей, які вступають до школи, вже мають хронічні захворювання. Напрацювання фахівців цієї установи дозволили виявити фактори ризику, які провокують стрес та негативно позначаються на зростанні, розвитку і здоров'ї дітей шкільного віку. Виділяється, до прикладу, такі педагогічні фактори ризику:

- стресова тактика педагогічних працівників;
- надмірна інтенсифікація освітнього процесу;

- невідповідність методик і технологій навчання віковим і функціональним можливостям школярів;

- нераціональна організація навчальної діяльності здобувачів освіти;

- домінування онлайн занять, які вимагають багато часу проводити біля комп'ютера.

Здоров'язберезувальні технології – це система заходів, що включає взаємозв'язок і взаємодію всіх факторів освітнього середовища, спрямованих на збереження здоров'я дитини на всіх етапах її навчання і розвитку. Поняття «здоров'язберезувальних педагогічних технологій» дискусійні та у різних авторів зустрічаються різні трактування. Так, М. Смирнов, який ввів у науковий обіг поняття «здоров'язберезувальних освітніх технологій», стверджував, що їх можна розглядати як технологічну основу здоров'язберезувальної педагогіки, як сукупність форм і методів організації навчання дітей без шкоди для їх здоров'я, як якісну характеристику будь-якої педагогічної технології за критерієм її впливу на здоров'я дитини і педагога. Вчений вважає, що поняття «здоров'язберезувальна» відноситься до якісної характеристики будь-якої педагогічної технології, яка б показала, наскільки при реалізації даної технології вирішується завдання збереження здоров'я основних суб'єктів освітнього процесу – дітей і їх батьків, педагогів. Відтак, здоров'язберезувальні технології можна розглядати одночасно і як своєрідний сертифікат безпеки для здоров'я, і як сукупність тих принципів, прийомів, методів педагогічної роботи, які доповнюють традиційні педагогічні технології завданнями здоров'язбереження.

Аналіз наукових джерел свідчить про виключне значення у вихованні життєстійкості сучасної молоді ідей В. Сухомлинського; зокрема, йдеться про рекомендації щодо спонукання дітей і підлітків до самовиховання в аспекті фізичного розвитку та здорового способу життя. Невтрачає й донині його судження про те, що: «Турбота школи про те, щоб дитина не хворіла, щоб її організм був несприятливий для хвороб, так само важлива, як і турбота про розумовий і моральний розвиток її вихованців» (Романова, 2015: 4-7). У цьому зв'язку привертає увагу дослідження Лаптевої, яка розглядає функцію школи по збереженню і зміцненню здоров'я учнів через такі механізми: виключення навчального навантаження, педагогічне оцінювання, зміст навчальних предметів, заняття фізичною культурою, спортом, зміна позиції шкільного медпрацівника. Зауважемо на тому, що аналіз зазначених факторів дозволяє розглядати проблему збереження здоров'я дітей в різних аспектах як управлінської, так і суто педагогічної діяльності. Рухові режимні моменти навчального дня, гарячий сніданок, збільшений об'єм до 3-х годин на тиждень занять фізичною культурою, санітарно-гігієнічні норми утримання приміщень – це важливі, нормативно закріплені функції школи, базові основи організації освітньої діяльності учнів. Разом з тим, критерії здоров'я – це відсутність хвороби, нормальне функціонування організму в системі «людина – довкілля», повне фізичне, духовне, розумове і соціальне благополуччя, здатність адаптуватися до постійно мінливих умов існування в навколишньому середовищі, здатність до повноцінного виконання основних соціальних функцій.

Здоров'язберігаючий компонент освітньої діяльності школи отримує розвиток на основі підвищення професійної компетентності педагогів зі створення здоров'язберігаючої атмосфери на уроці, активних навчальних дій в ході занять, успішної динаміки освоєння кожним учнем програми. Завдання вчителя – здійснити перехід від стресогенних форм навчання до здоров'язберігаючих. Як відомо, вчителям школи рекомендована та вироблена система педагогічних чинників, які дозволяють ухилятися від перевантаження, стомлення, підвищеної тривожності (Дубинка, Хмарна, 2012).

Так, у контексті урочної діяльності це:

- навчальні заняття у формі групової роботи, урок-екскурсія, урок-змагання, урок-презентація, музейний урок, бібліотечний урок – відхід від традиційного формату уроку.

**Scientific Bulletin of the Izmail State University of Humanities.
Section Pedagogical Sciences. Issue 62.**

- накопичувальна оцінка формування навчальних дій, умінь, яка забезпечує позитивну динаміку успішності учня;
- зменшення обсягу домашніх завдань;
- інтенсифікація навчальної діяльності на основі інформаційних технологій;
- рухова активність за рахунок вільного переміщення, зміни місць дій, поєднання командної та індивідуальної роботи;
- чергування праці і відпочинку, різноманітність видів діяльності. Позаурочна діяльність;
 - організація заняття позакласного приміщення;
 - проведення занять на повітрі;
 - використання соціальних ресурсів для занять (музеї, бібліотеки, парки, шкільний двір, актовий зал тощо);
 - активна діяльність суто фізичного і емоційного спрямування;
 - заняття практичного характеру і інтегративного змісту;
 - визначення тематики занять за вибором учнів;
 - творчість і ініціатива – запорука успіху позаурочних занять;
 - пошуково-дослідницька діяльність;
 - соціально-значуща проблематика занять (Поуль, 2013: 51-59).

Порядок атестації вчителя на відповідність займаній посаді повинен включати систему критеріїв і показників для оцінки професійного рівня педагогів. Один із критеріїв характеризує діяльність вчителя по здоров'язбереженню, представлений в табл. 1.

Таблиця 1

Оцінка професійного рівня педагогів за здоров'язбереженням

Критерії	Показники	Об'єкти експертизи
Забезпечення здоров'язбережних умов освітньої діяльності.	Частка уроків позаурочного формату від загального обсягу навчального навантаження.	Відвідування уроків і занять позаурочної діяльності.
	Нормування домашнього завдання і визначення його характеру: творче, індивідуальне, довгострокове, колективне, групове, соціально орієнтоване.	Календарно-тематичне планування.
	Інтеграція предметного змісту урочних і позаурочних занять з метою зменшення обсягу домашніх завдань.	Співбесіда з учителем і учнями.
	Формуюча система оцінки для забезпечення успішності і позитивної динаміки розвитку учня.	Щоденники учнів. Класний журнал.

Важливим етапом усвідомлення, розуміння і застосування дій, що становлять основу здорового харчування, міжособистісних відносин, раціонального розпорядку дня, рухової активності, безпечних правил взаємодії з навколишнім світом, вчені вважають молодший шкільний вік; відтак вчитель початкових класів має професійно грамотно вибудовувати поетапну роботу по формуванню ціннісних категорій здорового способу життя (Здоров'язбережні технології..., 2012).

Вивчення й узагальнення досвіду вчителів дозволяє розрізнити певну етапність у такій роботі. Так, на першому етапі розширюється інформаційно-мотиваційний ресурс навчальних предметів і занять позаурочної діяльності у різнопланових формах класних годин, заходів спільної діяльності з батьками, правових десантів («Правила пішохода», «У світі дорожніх знаків»); гуртків («Здорове харчування»), секцій («Ритміка»), конкурсів тематичних малюнків («Здоровому все здорово»), спортивних змагань («Веселі старт»), інтерактивних бесід («Чиста вода», «Легкий портфель»), конкурсів («Краса врятує світ»). Відтак, завдання першого етапу – створити передумови для освоєння учнями основних понять, пов'язаних із самоцінністю здоров'я, стимулювати готовність займатися фізичними вправами, спортом, забезпечувати емоційно-естетичне сприйняття спортивних змагань, олімпіадного руху.

Наступний етап системної роботи спрямованої на формуванні культури здорового і безпечного способу життя може бути умовно критично-оцінним. Головні акценти в ході цього етапу ставляться на теоретичному і практичному осмисленні ситуацій, вчинків, прикладів, явищ, процесів, які пов'язані з проблемами фізичного вдосконалення, емоційного переживання, моральних норм. Тематичні бесіди, дискусії, соціальні акції, особисті спостереження, щоденники допомагають обговорити і проаналізувати дії і вчинки, спрямовані на збереження здоров'я.

Діяльнісно-практичний етап охоплює заходи, націлені на усвідомлення особистого досвіду учнів, навичків особистої гігієни, рішення діяти відносно до збереження здоров'я, безпечної поведінки. У цьому відношенні важливо врахувати, що активізація досвіду учнів, набутих ними понять, міжособистісних впливів в класі, соціумі – це важливі акти формування особистісного осмислення цінності здоров'я (Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй, 2000).

Нами був запроваджений проект «Здорова школа», який був реалізований під час навчальної практики студентами 2 курсу спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія і здоров'я людини) Ізмаїльського державного гуманітарного університету. В рамках проекту розроблена програма діагностики функціональних станів організму дитини, яка проводиться за допомогою медичного працівника школи, батьків, студентів. Студенти повинні були оцінити перш за все **фізичний розвиток** дитини (стан морфологічних і функціональних властивостей і якостей, які лежать в основі визначення вікових особливостей, фізичної сили і витривалості організму). Показниками, що використовуються для оцінки фізичного розвитку дитини у різні періоди розвитку, розглядають такі: маса тіла, довжина тіла (лежачи, стоячи, сидячи); окружність грудної клітки, окружність голови; фактичні дані щодо фізичного розвитку можна отримати за допомогою антропометричних вимірювань. Враховано, що фізичний розвиток може бути оцінений за допомогою певних методів, а саме:

- антропометричних індексів;
- антропометричних стандартів;
- антропометричного профілю;
- коефіцієнтів кореляції і регресії (Мондич, 2016)

Згідно розробленої програми прогнозувалось, що за допомогою діагностики виявляються порушення серцево-судинної системи, дихальної, зорової, слухової.

Більш того, у контексті проєкту передбачався адресний супровід кожного учня на підставі результатів діагностики. У роботу включається команда фахівців: студенти, які проходять практику, класний керівник, психолог, соціальний педагог, батьки. Облік фізіологічного стану учнів дозволяє вчителю відбирати не лише оптимальний зміст, а й характер знижування навчального навантаження, надаючи при цьому систематичну допомогу в різних формах, підбирати діагностичні роботи, що забезпечують успішне просування учнів в освоєнні навчального предмета. Програма загального напрямку в роботі в рамках проєкту включає заходи, які дозволяють скорегувати роботу педагогів (Табл. 2).

Враховано доробок вчених, і в рамках пілотного проєкту здійснюється моніторинг здоров'язберігаючої діяльності, який включає наступні складники:

- цілісність системи формування культури здорового і безпечного способу життя учнів;
- реалізація здоров'язберігаючих вимог до інфраструктури освітньої організації;
- раціональна організація освітнього процесу;
- організація фізичної культури і спорту;
- система формування пріоритетів здорового способу життя учнів;
- профілактика вживання психоактивних речовин;
- система медичного обслуговування;
- моніторинг сформованості культури здорового способу життя (Гончаренко, 2007:60-65).

Таблиця 2

Програма загального напрямку в роботі

Задачі програми	Провідні заходи
1. Апробувати експеримент проведення функціональної діагностики в рамках проєкту «Здорова школа». 2. Провести аналіз факторів, що впливають на процеси здоров'язбереження в освітній діяльності класу. 3. Скоординувати роботу вчителя, батьків і учнів задля якісного вирішення проблем збереження здоров'я учнів. 4. Сконцентрувати діяльність вчителя, психолога, соціального педагога і медичних працівників на програмних заходах створення «здорової інфраструктури» в класі. 5. Розробити програму та організувати постійно діючий семінар для батьків з проблем здоров'язбереження. 6. Провести діагностику психічного і фізіологічного стану учнів класу з метою аналізу факторів, що впливають на навчальну діяльність учнів і стан їх здоров'я.	1. Моніторинг психо-фізіологічного стану учнів (анкетування батьків і учнів). 2. Визначення завдань «здорового уроку» в тематичному плануванні вчителя. 3. Аналіз корекційних педагогічних дій класного керівника. 4. Реалізації моделі «Здоровий клас» – досвід реалізації проєкту на рівні вчителя. 5. Впровадження карти «Абсолютні показники хронічних захворювань школярів». 6. Розробка пам'ятки для батьків і учнів. Організація консультаційного прийому у медичного працівника, психолога. 7. Участь у педрадах, конференціях, методичних семінарах з проблематики здорового способу життя особистості.

Висновки. Формування високого рівня фізичної, соціальної, психічної задоволеності школяра – це ключовий критерій якості освіти сучасної школи і контексті концепції «Нова

Україна». Поняття «здоров'я» – це стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя людини. Тому здоров'я школяра є критерієм якості сучасної освіти.

Основними методами педагогічної практики здоров'язбереження стають ті методи, що доцільно вважати націленими на виявлення, аналіз та формування в учнів позитивно-активного ставлення до проблеми власного здоров'я, почуття відповідальності за вибір здорового способу життя. Принципово важливою є культура педагога, норма етики, громадянський обов'язок і високий рівень професійної компетентності.

Проведене дослідження відкриває перспективу для поглиблення наукових уявлень про розвиток творчої активності фахівців щодо створення нових форм, методів та технологій виховання здорового способу життя учнівської молоді та вивчення змісту професійної підготовки педагогів навчальних закладів освіти, механізмів і чинників, що впливають на його ефективність.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Гончаренко М.С., Кириленко С.В. Валеологічний аспект гуманізації освіти. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з валеології «Формування, збереження і зміцнення здоров'я підростаючого покоління як обов'язковий компонент системи національної освіти»*. К.: ІЗМН, 2007. С. 60-65.

Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй. Генеральна асамблея, 8 вересня 2000 року. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml

Дубинка Л., Хмарна А. Умови формування здоров'язбережувального освітнього простору в школі сприяння здоров'ю. *Рідна школа*. 2012. № 7. С. 61-67.

Здоров'язбережні технології (здоров'язбережна організація навч. процесу). *Завуч*. 2012. № 9. С. 27-30.

Мондич О.В. Практикум з «Анатомії і фізіології з основами генетики» для студентів 1 курсу за спеціальністю 013 «Початкова освіта». Ізмаїл : ІДГУ, 2016. 124 с.

Освіта: соціальні аспекти в контексті економічного розвитку України: Монографія / за ред. професорів Лаптева С.М., Сідака В.С., Денисенка М.П. К. : Університет економіки та права «КРОК», 2014. 410 с.

Поуль В., Челах Г. Від школи радості до школи сприяння здоров'ю: здоров'язбереження та здоров'яформування у творчій спадщині В. Сухомлинського. *Сучасна школа України*. 2013. № 8. С. 51-59.

Романова О. Інноваційні технології (збереження здоров'я в освітніх закладах). *Сучасна школа України*. 2015. № 11. С. 4-7.

Global strategy for health for all by the year 2000. Geneva, World Health Organization (Health for All Series, № 3). Geneva, 1981. URL: http://iris.wpro.who.int/bitstream/handle/10665.1/6967/WPR_RC032_GlobalStrategy_1981_en.pdf

World Health Organization. Jakarta Declaration on Leading Health Promotion into the 21st Century. 2009. URL: https://scielosp.org/article/ssm/content/raw/?resource_ssm_path=/media/assets/rpsp/v3n1/3n1a9.pdf

REFERENCES

Deklaratsiia tysiacholittia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii [United Nations Millennium Declaration]. (2000). Heneralna asambleia, 8 veresnia 2000 roku [General Assembly, September 8, 2000]. [in Ukrainian]. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml

Dubynka L., Khmarna A. Umovy formuvannia zdoroviazberezhualnoho osvitnoho prostoru v shkoli spryiannia zdoroviu [Conditions for the formation of a health-preserving educational space in a health promotion school]. *Ridna shkola* [Native school]. 2012. № 7. P. 61-67. [in Ukrainian].

Global strategy for health for all by the year 2000. (1981). Geneva, World Health Organization (Health for All Series, № 3). Geneva. [in English]. URL: http://iris.wpro.who.int/bitstream/handle/10665.1/6967/WPR_RC032_GlobalStrategy_1981_en.pdf

Honcharenko M.S., Kyrylenko S.V. (2007). Valeolichnyi aspekt humanizatsii osvity [Valeological aspect of humanization of education [Valeological aspect of humanization of education]]. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii z valeolohii «Formuvannia, zberezhennia i zmitsnennia zdorovia pidrostaiuchoho pokolinnia yak oboviazkovyi komponent systemy natsionalnoi osvity» [Materials of the International scientific and practical conference on valeology «Formation, preservation and strengthening of the health of the younger generation as a mandatory component of the national education system»]. K.: IZMN. P. 60-65. [in Ukrainian].

Mondych O.V. Praktykum z «Anatomii i fiziologii z osnovamy henetyky» dla studentiv 1 kursu za spetsialnistiu 013 «Pochatkova osvita» [Workshop on «Anatomy and physiology with the basics of genetics» for students of the 1st year in the specialty 013 «Elementary education»]. Izmil : IDHU, 2016. 124 p. [in Ukrainian].

Osvita: sotsialni aspekty v konteksti ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: monohrafiia [Education: social aspects in the context of economic development of Ukraine: monograph] / za red. profesoriv Laptieva S.M., Sidaka V.S., Denysenka M.P. K. : Universytet ekonomiky ta prava «KROK», 2014. 410 p. [in Ukrainian].

Poul V., Chelakh H. Vid shkoly radosti do shkoly spryiannia zdoroviu: zdoroviazberezhennia ta zdoroviaformuvannia u tvorchii spadshchyni V. Sukhomlynskoho [From the school of joy to the school of health promotion: health preservation and health formation in the creative heritage of V. Sukhomlynskyi.]. *Suchasna shkola Ukrainy* [Modern school of Ukraine]. 2013. № 8. P. 51-59. [in Ukrainian].

Romanova O. Innovatsiini tekhnolohii (zberezhennia zdorovia v osvitynikh zakladakh) [Innovative technologies (health preservation in educational institutions)]. *Suchasna shkola Ukrainy* [Modern school of Ukraine]. 2015. № 11. P. 4-7. [in Ukrainian].

World Health Organization. (2009). Jakarta Declaration on Leading Health Promotion into the 21st Century. [in English]. URL: https://scielosp.org/article/ssm/content/raw/?resource_ssm_path=/media/assets/rpsp/v3n1/3n1a9.pdf

Zdoroviazberezhni tekhnolohii (zdoroviazberezhna orhanizatsiia navch. protsesu) [Health-friendly technologies (health-friendly organization of the educational process)]. *Zavuch* [Head teacher]. 2012. № 9. P. 27-30. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У даній статті розглянуто механізми здоров'язберігаючої діяльності школи через призму різних компонентів освітньої діяльності. Функціональні обов'язки школи по збереженню і зміцненню здоров'я учнів визначені законодавчими та нормативними актами. Фізіологічні потреби і вікові особливості учнів знаходять відображення в санітарно-гігієнічних нормах. Проблеми фізичного, психічного і морального здоров'я вирішуються педагогічними засобами, змістом навчальних програм, освітніми технологіями, міжособистісними відносинами і професійними компетенціями вчителя. Актуальність теми зазначена пріоритетами сучасної освіти у сприянні здоровому способу життя дітей та підлітків, у створенні умов для активізації суб'єктної позиції дитини щодо формування культури здоров'я, потреби в заняттях фізичною культурою і спортом, готовність підтримувати здоров'я в оптимальному стані, в умінні виробляти індивідуальну програму охорони здоров'я і особистої безпеки. Метою дослідження було з'ясувати здоров'язберігаючий компонент освітньої діяльності закладів освіти; проблеми, сконцентровані на здоров'явитратній освіті школярів; ознайомитися з здоров'язбережувальними педагогічними технологіями; запропонувати діагностику функціональних станів під час виконання проекту «Здорова школа» на навчальній практиці

студентів ІДГУ, та надати практичні напрацювання для створення нових форм, методів та технологій виховання здорового способу життя учнівської молоді та вивчення змісту професійної підготовки педагогів навчальних закладів, механізмів і чинників, що впливають на його ефективність. Здоров'язбережувальні технології – це система заходів, що включає взаємозв'язок і взаємодію всіх факторів освітнього середовища, спрямованих на збереження здоров'я дитини на всіх етапах її навчання і розвитку. Поняття «здоров'язбережувальна» відноситься до якісної характеристики будь-якої педагогічної технології, яка б показала, наскільки при реалізації даної технології вирішується завдання збереження здоров'я основних суб'єктів освітнього процесу – дітей і їх батьків, педагогів. Здоров'язбережувальні технології можна розглядати як сертифікат безпеки для здоров'я і як сукупність тих принципів, прийомів, методів педагогічної роботи, які доповнюють традиційні педагогічні технології завданнями здоров'язбереження. Функцію школи по збереженню і зміцненню здоров'я учнів можна розглядати через такі механізми: виключення навчального навантаження, педагогічне оцінювання, зміст навчальних предметів, заняття фізичною культурою, спортом, зміна позиції шкільного медпрацівника. Здоров'язберігаючий компонент освітньої діяльності школи отримує розвиток на основі підвищення професійної компетентності педагогів зі створення здоров'язберігаючої атмосфери на уроці, активних навчальних дій в ході занять, успішної динаміки освоєння кожним учнем програми. Завдання вчителя – здійснити перехід від стресогенних форм навчання до здоров'язберігаючих. Вчителям школи рекомендована та вироблена система педагогічних чинників, які дозволяють ухилятися від перевантаження, стомлення, підвищеної тривожності. Нами був запроваджений проект «Здорова школа», який проводився під час навчальної практики студентами 2 курсу спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія і здоров'я людини) Ізмаїльського державного гуманітарного університету. В рамках проекту розроблена програма діагностики функціональних станів організму дитини, яка проводиться за допомогою медичного працівника школи, батьків, студентів. Студенти повинні були оцінити перш за все **фізичний розвиток** дитини (стан морфологічних і функціональних властивостей і якостей, які лежать в основі визначення вікових особливостей, фізичної сили і витривалості організму). Показниками, що використовуються для оцінки фізичного розвитку дитини у різні періоди розвитку, є: маса тіла, довжина тіла (лежачи, стоячи, сидючи); окружність грудної клітки, окружність голови. Показники фізичного розвитку можна отримати за допомогою антропометричних вимірювань. Фізичний розвиток може бути оцінений за допомогою методів: антропометричних індексів; антропометричних стандартів; антропометричного профілю; коефіцієнтів кореляції і регресії. В рамках пілотного проекту здійснювався моніторинг здоров'язберігаючої діяльності учнів. Формування високого рівня фізичної, соціальної, психічної задоволеності школяра – це ключовий критерій якості освіти школи. Здоров'я школяра є критерій якості сучасної освіти. Основними методами педагогічної практики здоров'язбереження стають методи виявлення, аналізу та формування в учнів особистого ставлення до проблеми здоров'я, почуття відповідальності за вибір здорового способу життя – це культура педагога, норма етики, громадянський обов'язок і високий рівень професійної компетентності. Проведене дослідження відкриває перспективу для більш глибокого розвитку творчої активності фахівців щодо створення нових форм, методів та технологій виховання здорового способу життя учнівської молоді та вивчення змісту професійної підготовки педагогів навчальних закладів, механізмів і чинників, що впливають на його ефективність.

Ключові слова: здоровий спосіб життя, педагогічні чинники ризику, урочна і позаурочна діяльність, цінність здоров'я, діагностики функціональних станів.